

Magyar tudományosság a világban Hírösszefoglaló – 2023. január

Díjak, kitüntetések

KÜLHONI GÁBOR DÉNES-DÍJBAN RÉSZESÜLT TIGYI GÁBOR KUTATÓORVOS, AZ MTA KÜLSŐ TAGJA – Immár 34. alkalommal került átadásra a Novofer Alapítvány által 1989-ben létrehozott Gábor Dénes-díj, mely a civil szféra közismert műszaki alkotói elismerése Magyarországon. Máig 263-an részesültek ezen elismerésben. A **Gábor Dénestől** származó „*Találjuk fel a jövőt*” jelmondat üzenete napjainkban különösen aktuálissá vált az élet minden területén, hiszen csak a tudatosan alakított jövő hozhat megoldást gondjainkra. A Kuratórium döntése alapján Külhoni Gábor Dénes-díjban részesült **Dr. Tigyi Gábor** kutatóorvos, a Tennessee Egyetem (University of Tennessee) Élettani Intézet Harriet Van Vleet Alapítvány professzora azon kutatásaiért, amelyek szabadalmazott, úttörő eredményeket hoztak, jelesül a lizofoszfatisav (LPA) mint biológiailag aktív mediátor azonosításáért, az autotaxin enzim (ATX) kutatásában végzett eredményes munkájáért, amelyben megalapozta, majd bizonyította annak szerepét a tumor rezisztenciában, valamint a nagy dóziszú ionizáló sugárterhelés egészségkárosító hatásának kivédésére, a sugárbetegyek életmentő kezelésére alkalmas gyógyszer kidolgozásáért ... <https://mta.hu/>

ZÁBORSZKY LÁSZLÓ, AZ MTA KÜLSŐ TAGJA DÍSZDOKTORI CÍMET KAPOTT A SEMMELWEIS EGYETEMEN – Összesen tíz kiemelkedő, az egyetemmel aktív kapcsolatot ápoló, nemzetközileg elismert professzor kapott díszdoktori címet a Semmelweis Egyetemen idén. A Doctor Honoris Causa (DHC) díjazottjai között **Záborszky László**, az MTA külső tagja, a Rutgers Egyetem Molekuláris- és Viselkedés-Idegtudományi Központjának elismert professzora is jelen volt. [...] **Záborszky** professzor kulcsszerepet játszott a New York-i Magyar Tudományos Társaság megalapításában, amelynek előbb alelnöke, majd elnöke volt. 2013-ban a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki. A neuroanatómia és az idegkémia területén tett felfedezéseivel nemzetközi hírnevet szerzett. Munkássága, amely a szelektív idegi fókuszról a kábítószer-függőség kezelésén át az Alzheimer- és Parkinson-kór megelőzéséig terjed, hozzájárult az agyműködés titkainak megértéséhez. A mai napig aktív együttműködést ápol a Semmelweis Egyetemmel: kurzusokat tart az Anatómiai, Szövet- és Fejlődéstani Intézetben, tanulmányutakat szervez fiatal kutatóknak, és előadásokat tart... <https://mta.hu/>

MAGYAR NYELVŐR-DÍJAT KAPOTT BEREGSZÁSZI ANIKÓ NYELVÉSZ, A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA TANSZÉKVEZETŐ DOCENSE, AZ MTA KÜLSŐ KÖZTESTÜLETÉNEK TAGJA – A laudáció alapján **Beregszászi Anikó** a kárpátaljai magyar anyanyelvi nevelés tartalmi és tantárgy-pedagógiai megújítása, a magyarnyelv-oktatás háttérének tudományos kutatása, valamint a Beregszászon folyó magyartanár-képzés megalapozásában való aktív részvétele területén elért eredményeivel érdemelte ki a díjat. *Azért dolgozunk, hogy a magyar nyelven folyó oktatásnak ne csak gazdag múltja, nehéz körülmények között formálódó jelene, hanem biztos jövője is legyen Kárpátalján*” – emelte ki **Beregszászi Anikó** az elismerés átvételét követően <https://kmf.uz.ua/>

PRO CULTURA KITÜNTETÉST KAPOTT DR. BALÁZS LAJOS TISZTELETBELI PROFESSZOR – A romániai Nemzeti Kisebbségek Napja tiszteletére szervezett bukaresti ünnepek alkalmával a román kormány Nemzeti Kisebbségek Intézete **dr. Balázs Lajost**, a Sapientia EMTE tiszteletbeli professzorát PRO CULTURA díjjal tüntette ki a magyar nemzetiségi kultúra tudományos kutatásáért, közkinccsé tételéért, megismertetéséért <https://csik.sapientia.ro/hu/>

EURÓPAI ELSŐ, VILÁGSZINTEN MÁSODIK HELYEZÉST ÉRT EL A BABEŞ–BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM KÖZGAZDÁSZ DIÁKCSAPATA AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN RENDEZETT NEMZETKÖZI PIACELEMZÉSI VERSENYEN – Az európai fordulót megnyerve jutott be a globális döntőbe intézetük diákcsapata a SHARE Center által szervezett nemzetközi piacelemzési versenyen, ahol végül kiváló második helyezést értek el a végső győztes Michigan State University csapata mögött, megelőzve a dobogón a szintén egyesült államokbeli Pennsylvania State University csapatát. A Babeş-Bolyai Tudományegyetem Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Karát képviselő kolozsvári csapat tagjai **Balázs Kristóf** (Gazdasági informatika, 2. év), **Csenteri András-Gergely** (Vállalkozásmenedzsment mesteri, 1. év), **Eröss Ákos** (Menedzsment, 2. év), **Gergely Balázs** (Menedzsment, 2. év), **Karda Sára** (Vállalati Pénzügyi Menedzsment mesteri, 1. év) és **Zsombori Péter** (Menedzsment, 2. év) voltak. A csapat felkészítő tanárai **dr. Kelemen Kincső** és **dr. Szász Levente** voltak <https://hu.econ.ubbcluj.ro/>

Hírek, események

KÖZGYŰLÉS ÉS SZIMPÓZIUM – A Szlovákiai Magyar Akadémiai Tanács (SZMAT) 2022. december 2 – 3-án tartotta éves közgyűlését, amely most a korábban elhalasztott szimpóziummal egybekötve került megrendezésre Kassán a Rovás polgári társulás MaJel székházában és a Rovás szervezési segítségével. Az első napon „*Mi a szlovákiai magyar tudományosság*” címmel zajlott le a szimpózium, amelyet a helyszínen harmincöt



kísérték figyelemmel, az online-térben pedig hozzávetőlegesen húszan csatlakoztak. Az eseményt meglátogatta **Hetey Ágota**, Magyarország kassai főkonzul asszonya is, aki köszöntötte a résztvevőket és gratulált a SZMAT tevékenységéhez. A szimpóziumon **Mészáros András**, **Morvai Tünde**, **Rácz Olivér**, **Albert Sándor**, **Szabó Pál**, **Simon Attila** és **Vančo Ildikó** tartott előadást. A szimpózium apropóját az adta, hogy az utóbbi évtizedekben megerősödött mind a magyarországi, mind pedig a határokon túli tudományosság transznacionális jellege, ezért újra kell gondolni a SZMAT saját státuszát a tudományos intézmények hálózatában, és a szlovákiai magyar közélettel szemben is meg kell határozni a funkcióit. Az előadásokat gazdag vita követte, amelyben felvetődtek a kérdés identitást érintő összefüggései, valamint az intézményesség problémái is. A közgyűlésen – szokás szerint – jelen volt **Kocsis Károly**, az MTA MTK EB elnöke és **Morvai Tünde**, az MTA HTMT Titkárságának osztályvezetője is. A közgyűlést **Mészáros András**, a SZMAT elnöke **nyitotta meg** <http://szmat.sk/>

A MONUMENTUMOK BEMUTATÓJA A KOMÁROMI SZINNYEI JÓZSEF KÖNYVTÁRBAN – A komáromi Szinnyei József Könyvtár rendezésében került sor **Liszka József Monumentumok** című monográfiájának bemutatójára. A szerző beszélgetőpartnere a könyvtár munkatársa, **Demčík Norbert** volt, és a friss monográfia bemutatása mellett terítékre kerültek a komáromi Etnológiai Központ egyéb kiadványai, kiemelten a szintén új kiadványnak számító Acta Ethnologica Danubiana legújabb, huszonegyedik kötete is <https://foruminst.sk/>



TIZENÖT ÉVES A KOLOZSVÁRI AKADÉMIAI BIZOTTSÁG – BEMUTATTÁK PÉNTEK JÁNOS KÖTETÉT A MEGSZERVEZÉS ÉS MŰKÖDÉS TÖRTÉNETÉRŐL – Évzáró szimpóziumon ünnepelte meg tizenötödik születésnapját a Kolozsvári Akadémiai Bizottság (KAB). Az esemény részeként a KAB 2021-es díjazottai, **Pozsony Ferenc**, **Sándor Zsolt**, **Bencze László Csaba** egyetemi oktatók, illetve **András Orsolya** társult oktató tartott előadást a Babeş-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) Bölcsészettudományi Karának Popovici termében. Az előadásokat követően bemutatták **Péntek János**, az MTA külső tagjának és a Kolozsvári Akadémiai Bizottság első elnökének *A Magyar Tudományos Akadémia Erdélyben. A Kolozsvári Területi Bizottság megszervezése és működésének első időszaka* című kötetét. „Ez a könyv több annál, amit a címe és az alcíme ígér: dokumentáltan leírja a Kolozsvári Akadémiai Bizottság megszervezését követő első tizenöt évet, ugyanakkor olyan általános tanulságot is sugall, amelyet bármelyik intézményszervező vagy intézményvezető megfogadhat” – fogalmazott **Péntek János** könyve kapcsán **Gábor Csilla**, a KAB jelenlegi elnöke <http://szabadsag.ro/>

VIRTUÁLIS BOLYAI EGYETEM: A MEGBECSÜLT PEDAGÓGUS – TÖRTÉNELMI TÁVLATOK CSEHSZLOVÁKIÁBÓL – A Virtuális Bolyai Egyetem következő előadójaként a Bolyai Társaság **Morvai Tünde PhD.** oktatáskutatót, az MTA Határon Túli Magyarok Titkársága vezetőjét látta vendégül, aki *A megbecsült pedagógus – történelmi távlatok Csehszlovákiából* címmel tartott előadást. Társszervező az MTA Kolozsvári Területi Bizottsága volt <https://kab.ro/>

J. K. “JACK” CHAMBERS, VILÁGHÍRŰ NYELVÉSZ ONLINE ELŐADÁSÁRA KERÜLT SOR a Pannon Egyetem és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpontja és Filológia Tanszékének szervezésében *Language and Modern Social Forces* címmel. Az előadó elismert kanadai nyelvészprofesszor, a Torontói Egyetem oktatója <https://hodinkaintezet.uz.ua/>

ELHUNYT KÁLMÁN J. GÁBOR FIZIKUS, AZ MTA KÜLSŐ TAGJA – Életének 93. évében elhunyt **Kálmán J. Gábor** fizikus, az MTA külső tagja. **Kálmán J. Gábor** 1929-ben született Budapesten. A Budapesti Műszaki Egyetemen szerzett villamosmérnöki diplomát, majd a 1952-ben a KFKI-ban kezdett el dolgozni Simonyi Károly Atomfizikai Osztályán. Az 1956-os forradalom után elhagyta Magyarországot, a doktori fokozatot a Technionban (Israel Institute of Technology) szerezte meg, Nathan Rosen vezetése mellett. [...] A részecskék közötti erős elektromos kölcsönhatással jellemezhető („erősen csatolt”) plazmák kutatásának és az ezen rendszerekkel foglalkozó konferencia-sorozat (“Strongly Coupled Coulomb Systems”) egyik elindítója, a kutatási területnek a kezdetektől meghatározó személyisége. [...] Egyetemi hallgatók több generációjának kiemelkedő tanára, több mint 30 PhD dolgozat témavezetője volt... <https://mta.hu/>

FÓKUSZBAN AZ AUSZTRIAI MAGYARSÁG – Jó évet zárt az Ausztriai Magyar Kutatóintézet. A szervezet intenzív és folyamatos eszmecserét folytat a bécsi Balassi Intézet–Collegium Hungaricummal, a Bécsi Egyetem Finnugor Tanszékével, valamint a Magyar Tudományos Akadémiával is – *A 2010-ben alakult Ausztriai Magyar Kutatóintézet (ÖIUS) különféle tudományos értekezleteken dolgozott, és számos előadást szervezett 2022-ben* – derült ki az Osztrák Közszolgálati Rádió (ORF) hétfői adásából. Az ÖIUS fő célkitűzése az ott élő nemzettestvéreink kutatása – mind történelmi, mind kultúrtudományi területen. Mivel az ÖIUS nyitott a más szövetségekkel való együttműködésre, így 2022-ben is számos közös projektje valósult meg más intézményekkel. A szervezet elnöke **Seidler Andrea**, alelnöke **Kókai Károly**, a főtitkár **Deák Ernő**, míg a kincstárnok **Csire Márta**. A riportból kiderült az is, intenzív és folyamatos eszmecserét folytatnak a bécsi

Balassi Intézet–Collegium Hungaricummal, a Bécsi Egyetem Finnugor Tanszékével, valamint a Magyar Tudományok Akadémiával is <https://www.magyarhirlap.hu/>

ELHUNYT DEÁK ISTVÁN TÖRTÉNÉSZ, A NEW YORK-I COLUMBIA EGYETEM PROFESSZORA – A teljes szakmai életútját külföldön befutó **Deák István** a Habsburg Birodalom és a II. világháború kelet-európai eseményeinek szakértője volt. Élete végéig aktívan foglalkozott szülőhazája történetével <https://qubit.hu/>

A THEORETICAL AND APPLIED CLIMATOLOGY FOLYÓIRATBAN JELENT MEG Horváth Csaba (az MTA köztestületének külső tagja) és **Croitoru Adina-Eliza** *Analysis of precipitation extremes related to agriculture and water resources sectors based on gridded daily data in Romania* című tanulmánya <https://kab.ro/>

MEGJELENT SÁNDOR JÓZSEF ERDÉLYI MATEMATIKUS ON VANDIVER’S ARITHMETICAL FUNCTION II CÍMŰ TANULMÁNYA A NOTES ON NUMBER THEORY AND DISCRETE MATHEMATICS CÍMŰ FOLYÓIRATBAN – Ebben a dolgozatban folytatódik Vandiver egy aritmetikai függvényének tanulmányozása, amelyet ugyanazon folyóiratban (2021, volume 27, no.3, 29-38) vezetett be a szerző <https://kab.ro/>

A DEBRECENI ACTA MEDICINAE ET SOCIOLOGICA-BAN ISKOLA–OKTATÁS TÉMAKÖRBE JELENT MEG A CSÍKSZEREDAI KAM INTÉZET NÉGY TANULMÁNYBÓL ÁLLÓ TEMATIKUS ÖSSZEÁLLÍTÁSA. Szerkesztette **Biró A. Zoltán**, az MTA külső tagja – A kisebbségi paradigma mentén formálódó iskola-tematizációkban az oktatás társadalmi meghatározottsága elsősorban a demográfiai folyamatok kapcsán kerül napirendre, azonban az oktatáshoz, iskolához való viszonyulást meghatározó egyéb tényezők is szakmai és közéleti figyelmet érdemelnek. Milyen társadalmi tényezők formálják a tömbmagyar vidéki térségben az iskola működését, legyen szó továbbtanulásról, az iskolavezetői szerepek fölépítéséről és működéséről, az interetnikus viszony kezeléséről vagy a tanuláshoz és az iskolához való, társadalmi magatartási mintaként működő közösségi viszonyulásról? Ezekkel a kérdésekkel foglalkoznak a tematikus összeállítás tanulmányai <https://kamintezet.ro/>

Várható események, felhívások

A KOLOZSVÁRI AKADÉMIAI BIZOTTSÁG TUDOMÁNYKÖZ – BESZÉLGETÉSEK A TUDOMÁNYRÓL KEREKASZTAL-SOROZATÁNAK KÖVETKEZŐ TÉMÁJA: A SZENVEDÉLYEKTŐL A KIÉGÉSIG – Időpont: Január 18-án, 18:00 – A beszélgetőtársak: **dr. Brassai Attila**, **dr. Frigy Attila** és **dr. Gáspárik Andrea Ildikó**, a marosvásárhelyi orvosegyetem oktatói – A beszélgetés házigazdája és moderátor: **dr. Ábrám Zoltán** – A beszélgetést a **KAB YouTube-csatornáján** lehet élőben követni, majd ugyanott visszanézni <https://kab.ro/>



MÉDIATEKTÚRA. AZ ÉRZÉKELÉS ÉRZÉKELÉSE – A Kolozsvári Akadémiai Bizottság Artes Liberales sorozatának idei első előadója **Ármeán Otília** egyetemi adjunktus (Sapientia EMTE) lesz – Időpont: 2023. január 26., 18:00 – Korábban elképzelhetetlen szabadsággal játszhatunk ma nagyon különböző jelentéshordozókkal: színekkel, mintázatokkal, készen kapott alkotásokkal, melyeket letölthetünk, nagyíthatunk, a legkülönfélébb hordozókra nyomtathatunk. Közben átalakítjuk, belakjuk a teret. Belépünk a képbe.

Visszhangossá alakítjuk a csendet. Elmerülünk olyan VR-tapasztalásokban, melyek új önismeretet és önmagunkból való kinézés új lehetőségeit egyszerre jelenthetik. A médiatektúra mint elméleti perspektíva virtuális és analóg szövegek, képek, háromdimenziós tárgyak, térszerkezetek szinkrón működésére vonatkozik,

illetve folyamatosan metázik azon, hogy mindezt egészben vagy részben valaki érzékeli önnön érzékelésének megtapasztalása által <https://kab.ro/>

Portré

„A TUDOMÁNYBAN NINCS BEFEJEZETT KUTATÁS” – **Dr. Kecsenovity Egon** a Szegedi Tudományegyetemen szerzett vegyészdiplomát, majd ugyanitt elvégezte a kémiai doktori iskolát is. Több kitüntetés tulajdonosa, s az idén elnyerte a Junior Prima díjat is, Magyar tudomány kategóriában. Jelenleg a szén-dioxid gázfázisú redukciójával, illetve a szükséges elektrokémiai cellák/rendszerek fejlesztésével foglalkozik, melynek gyakorlati jelentősége kettős: egyrészt a légkör szén-dioxid-tartalmának csökkentése és ehhez a pontforrásokon való kibocsátás mérséklése elengedhetetlen fontosságú környezetvédelmi szempont, másrészt a szén-dioxid redukciójából fontos ipari alapanyagok, például szén-monoxid vagy etilén előállítására adódik lehetőség ... <https://hetnap.rs/>



A TUDOMÁNYOS KUTATÓMUNKÁRÓL – BESZÉLGETÉS **DR. KOVÁCS ATTILA** TÖRTÉNÉSSZEL – Noha a Muravidéken nincsen egyetemi központ, léteznek kutatók, akiket a Muravidéki Akadémiai Tudományos Unió tömörít egybe. A két évtizede működő szervezet ugyan még küzd a társadalmi státusának megerősítéséért, ettől függetlenül megannyi kiadvánnyal igazolja létjogosultságát. Tagjai közé tartozik **dr. Kovács Attila** történész, akivel ennek a szerveződésnek, a kölcsönös érdeklődésnek a jelentőségéről beszélgettek, valamint saját publikációiról, amelyek között választ keresett arra is, befolyásolták-e a kisebbségben élő magyarok a 2022-es magyarországi választást <https://www.rtvsllo.si/>



SALAT LEVENTE: AZ ERDÉLYI POLITIKAI ELIT AZT AZ ILLÚZIÓT ALAKÍTOTTA KI, HOGY ÖNMAGUNK SZÁMÁRA ELÉGSÉGESEK VAGYUNK – Ritkán szólal meg, de ha igen, odafigyelnek arra, amit mond. Élesen, sajátosan látja az erdélyi magyarság helyzetét: nem tudja elfogadni, hogy a Fidesz támogatáspolitikájával megszüntette a határon túli magyar közösségek önállóságát, és azt sem tartja jónak, hogy azt hisszük, hermetikusan zárt közösséget kell működtetnünk a megmaradáshoz. **Salat Levente** a 89-es fordulatot követően a Soros Alapítvány kolozsvári fiókjának vezetője, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem rektorhelyettese volt. Kisebbségpolitikával foglalkozó politológusként

mindig a román-magyar kapcsolatok megerősítését tartotta fontosnak, még akkor is, amikor a 80-as években a Securitate rendszeresen átkutatta sepsiszentgyörgyi lakását a Limes körben vállalt disszidens tevékenysége miatt. Amikor a csoport lebukott egy hajszál választotta el a kitelepüléstől ... <https://transtelex.ro/>

LEGAL IMPLICATIONS OF THE DEVELOPMENT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE CÍMMEL OLVASHATNAK ANGOL NYELVŰ INTERJÚT A VILÁGHÁLÓN **VERESS EMÓD** JOGTUDÓSSAL, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem igazgató professzorával, az MTA köztestületének külső tagjával – **Prof. Dr. Veress Emőd** a közelmúltban a mesterséges intelligencia (AI) rendszerek és alkalmazások fejlesztésének jogi vonatkozásaival foglalkozott egy nemzetközi kutatócsoport tagjaként, a „Lengyel-Magyar Kutatási Platform 2022” projekt keretében. számos publikációt, valamint a nemzeti és európai jogalkotók intézkedési javaslatait eredményezte. A

projektet a lengyelországi varsói Igazságügyi Intézet (Instytut Wymiaru Sprawiedliwości) kezdeményezte és koordinálta <http://jog.sapientia.ro/hu>

Kérjük szíves közreműködésüket abban, hogy a tájékoztató azon részei, amelyek a kutatóhely számára relevánsak, megküldésre kerüljenek annak vezetősége, illetve minden érdeklődő és érdekelt munkatárs részére.

Együttműködésüket köszönjük!